

PISMO.

JOŽE POGAČNIK.

Zivahno so se pogovarjali in prijetno jim je bilo. Saj se človek malokdaj more izgovoriti, posebno po trgih. Če pa najde ljudi, ki ga razumejo in so povrhu še veseli, da so našli odkrito družbo, tedaj postane vedrejši, oči se razvežejo in begajo živahno od obraza do obraza, lica narahlo zarde od prijateljskega vina in dobre besede.

Rakar je žarel v krogu svojih prijateljev. Pravzaprav so se sešli iz srčne potrebe; saj je teden tako dolg, zato tembolj hrepeniš po nedelji in družbi. Privadili so se že popolnoma drug na drugega, da nedelja ni bila nedelja, če niso sedli za skupno mizo in trčili s čašami.

Pred okni v vrtu in sadovnjaku je že ležala trda, tiha noč. V sobi je pa bilo svetlo. Modri dim dišečih cigar in pepelnata, skoro umazana megla cigaret se je živahno lovila v pretrganih kosmih okoli električne luči na stropu. Lep, drag, steklen senčnik je metal mavrično senco po stropu krog luči. Na tleh ob oknih so stale sočne pelargonije in se vzpenjale pod bele zavese, ki so se vzbočile čeznje globoko proti tlom.

Vstopil je poštar in podal Rakarju pismo. Ta je prenehal v govoru za hip, se ozrl na pisavo, nato pa ponudil kozarec s temnim vinom poštarju in dejal:

»Nâ, Andrej!«

Skromni poštar je potegnil desnico izpod kratkega plaščka, preložil rejeno listnico s pismi v levico in sramežljivo pristopil. Nekako tujega se je čutil med ljudmi, ko je v nedeljah na večer raznašal pošto. Kako tudi ne: ljudje praznujejo, a on dela ko vsak dan.

Rakar je medtem bral. Družba se je pogovarjala; vitki Šimen, ki je sedel na Rakarjevi levici, je prepričeval z živahnimi kretnjami in ognjenimi očmi, ki so iskale pritrjevanja.

»Hudič!« je udaril nevoljni Rakarjev glas med družbo. Poštar ob vratih se je obrnil in začudil, nato je pritisnil za kljuko in ni pozdravil.

»Kaj je?« so se ozrli vanj. Šimen je obstal sredi kretnje in sredi besede in se pripravljal, da nadaljuje; niti roke ni povetil.

Rakar pa je bil čisto stran od družbe, vstran je gledal in govoril:

»Še danes teden sta bila tu. Danes že v zemlji. Beži, verjemi, kdor more! Jaz ne!«

»Ženin tvoje nečakinje?« je mirno, kakor mimogrede, pogledal Šimen in povetil roko. Zdaj je vedel, da je pogovor presekan, in skoro mu je bilo žal.

»Pa kaj se je pravzaprav zgodilo?« je prašal čez mizo. Drugi so molčali.

Rakar pa se je razgreval: »Da, umrl je, ženin njen! Pred tednom je bil na njenem domu, zdrav. Po božiču bi se zvezala pred oltarjem. V srcu sta bila že davno. Stanovanje v mestu je bilo že pripravljeno, bala že tam in njeno srce tudi. Pa umrje, in kako!«

Nagnil se je na mizo in ugasnil cigaro na pepelnjaku. Z desnico si je segel v lase in komolec naslonil na prt ob kozarcu.

»No, mnogokrat se je že kaj takega zgodilo,« je zmignil učitelj Peter in se naslonil na stol. »Kaj je to posebnega?« In je potegnil cigareto, da se je goreči konec zasvetil.

»Seveda,« je položil Rakar desnico na mizo in raztegnil dlan. »Saj se na svetu nič posebnega ne zgodi, če človek nič ne pomisli. Vse je vsakdanje in dolgočasno, celo uboji, požari, in če čitaš o samomoru v časopisu, ti jutranji čaj šele diši. Ampak

— glej! Vrača se mlad človek z ženitovanjskega obiska in se pelje nazaj v službo. S prijatelji se zabava v kupeju in se šali. Vesel je. In zaspe vsi po vrsti. Kako bi ne? Včeraj služba, jutri služba in ves teden do sobote. Ha! In zavpije sprevodnik: »Ljubljana« in planejo, on pa se ne zbudi. Lepo je naslonjen v kot in sladko počiva. Mrtev! Razumete, kaj se pravi: mrtev! In ni rekel ničesar več, niti pomislil ni, niti zavedel se ni več, odkar je zaspal, kakor zaspil vsak človek.

»Lahka smrt!« se je otresel Peter in pogledal v široko razprte oči gospe Malove.

»Ali Vas je strah, gospa?« se je rogal.

»Danes teden sta sedela tu pri meni,« je nadaljeval Rakar ognjeno, »tu sta sedela kakor zdaj vi. Tu na tvojem stolu se je smejal, Šimen, tu je ležala njegova roka in belile so se manšete iz rokava. Tu, glej, je otresal cigareto, saj se še pozna, vidiš. Vidim ga, kako si popravlja ščipalnik, otira oči in si zateguje ovratnico. Stene še danes odmevajo od njegove tekoče be-

sede in njegovega smeha. Moj Bog! Danes naj bo v grudi, že smrdeč, tih... Jaz ne razumem ničesar več. Kaj je smrt?»

»Hm, koliko jih umrje v trgu. Pa se nikdo ne čudi. Nekdo preneha dihati in srce se mu ustavi, potem ga nesemo čez trg k cerkvi. In je konec. Bolj čudno in nerazumljivo bi bilo, če bi ves mesec nikdo ne umrl.« Učitelj se je malomarno presedel na stolu.

»No, kap ga je zadela pa se ni zbudil,« je dejal mirno Šimen.

»Seveda in potem je stvar jasna in dognana, kajne?« se je rogal Rakar. »Da, za tisto veliko, kar zdaj vé, mu pravzaprav zavidam. Toda on je v daljnih, ki jih niti moja domišljija ne doseže,« je majal z glavo. »Ne, jaz ga vidim tu.«

Družba ga ni razumela. Malova je pol plašno, pol radovedno pogledovala zdaj Rakarja, zdaj druge. Učitelj je zmrdnil ustnice in prekrizal desno nogo čez levo.

»Ha, in ob isti uri je nevesta bedela od veselja v svoji postelji in ga videla, kako sedi doma za mizo in govori, da je vse pripravljeno, samo čas se mora še nekoliko zasopsti. In —«

»Ne razburjajte se, gospod Rakar,« je miril Šimen, pa je takoj utihnil.

»Ni ga! Kaj se to pravi? Kdo si more misliti: ni ga. Nikjer. In še pred kratkim je bil.« Rakar je govoril bolj sam s seboj. Njegove napete oči so postajale strašne.

»Ni ga!« Groza je bila v njegovem obrazu. Vstal je in zmajeval z glavo kakor blazen. Zaverovan v nekaj strašnega, nadčloveško groznega, je vzel raz kljuko klobuk in palico in odšel. Družba se ni upala govoriti. Tiho je bilo v sobi, ko je odšel. Od pre-gostega dima, ki je ščemel in zbujal zaspanost v trepalnicah, je že medlela luč na stropu. Čmerno je pogledala naenkrat oprava in Šimnu se je zazdela že oguljena. Na mizi je bil raztresen pepel po rdečem prtu.

Čez hip se je Šimen zganil in segel po pismu, ki je ležalo na mizi, oblito z vinom. Bral je naglas:

»Obljubila sem Ti, da Ti takoj sporočim, kako se bomo dogovorili... O, ne več, kako sem žalostna in nikdo na svetu ne more vedeti... Vse je bilo pripravljeno... in preskrbljeno. Zdaj ga že krije črna zemlja...«

Nejevoljno je odložil pismo.

»Nocoj ni bilo prijetno,« je zaključil učitelj Peter in vstal.

Rakar pa je zašel iz trga med redke, polkmečke hiše v obližju. Čim dalj je mislil, tem tesnejše in groznejše se mu je zazdelo. Prišel je mimo odprtega okna. Topla jesenska noč je bila. Notri je sedel ob petrolejki deček in se naglas učil iz katekizma. Rakar je pristopil k oknu, položil svoje roke na nizko polico in vprašal v sobo:

»Ti, fant, povej mi, kaj je smrt?«

Ni se prestrašil deček. Ponosno se je ozrl najprej v moža ob oknu, nato pogledal v strop in odgovoril glasno kakor v šoli:

»Smrt je ločitev duše od telesa.« Na obrazu mu je zaplaval ponos in drzna vera v svoje znanje je sijala v očeh.

»Učen si, fant,« je rekel Rakar, »toda misliti si je ne znaš,« in se je odtrgal od okna. Še je šel dalje, do tja, kjer utone cesta v gozdu. Še je mislil na dečka in morda se mu je zato vrnil izrek iz Pisma, ki se mu je zdel prav tako človeškonaiven in skoro otroški:

»Mrtvi počivajo od svojega truda.«

»Kratka je človeška misel,« je odločil in se obrnil. A razumel ni...

JAKAC B.: LESOREZ.

DANTE ALIGHIERI: LA DIVINA COMMEDIA.

PREVEL IN RAZLOŽIL J. D.

III. del: RAJ.

Spev XIX.

Že od v. 52. sp. XVIII. dalje se nahajamo z Beatrico in Dantejem na šestem planetu, na Jupitru, kjer rajsko blaženost uživajo pravični vladarji. V prejšnjem spevu smo videli, kakó so ob pesnikovem prihodu blaženi duhovi, kot luči sijóč, hitro sestavili črke za pet besed (*Diligite iustitiam* itd.) in takoj nato pa veličasten lik Orla, simbol pravičnosti in rimskega cesarstva, in čuli smo ob koncu speva (v. 115–136) mnenje Dantejevo, da samo v univerzalni monarhiji more cveteti red in pravičnost, in obenem njegovo